

Czytelne kwalifikacje, większe szanse na rynku pracy

Polska Rama Kwalifikacji

Warszawa, 05 czerwca 2011

Informacja prasowa

Tempo zmian technologicznych, globalizacja i zmiany demograficzne są przyczyną nowych wymagań na rynku pracy. Dlatego pojawiła się konieczność zmiany podejścia do edukacji oraz rozwijania i uaktualniania umiejętności. Nową zasadą jest uczenie się przez całe życie, a pomóc w tym mają ramy kwalifikacji.

Nad Polską Ramą Kwalifikacji, która będzie istotnym narzędziem zmian w podejściu do uczenia się i inwestowania w kapitał ludzki w Polsce, pracuje w Instytucie Badań Edukacyjnych zespół ekspertów w ramach projektu systemowego „Opracowanie założeń merytorycznych i instytucjonalnych wdrażania Krajowych Ram Kwalifikacji oraz Krajowego Rejestru Kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie”.

Prace te są częścią procesu, który obejmuje całą Unię Europejską. W niektórych krajach europejskich, w których podjęto decyzję o opracowaniu i wdrożeniu krajowych ram kwalifikacji, narzędzie to stało się katalizatorem koniecznych zmian i innowacji w edukacji formalnej, pozaformalnej oraz nieformalnym uczeniu się. Polska Rama Kwalifikacji również ma pełnić taką funkcję.

Tworzenie systemu kwalifikacji w Polsce

Kwalifikacja to, w uproszczeniu, dyplom, świadectwo, certyfikat lub inny dokument, wydany przez uprawnioną instytucję, stwierdzający, że dana osoba osiągnęła efekty uczenia się zgodne z odpowiednimi wymaganiami.

W Polsce kwalifikacje nie są uporządkowane w sposób systemowy, tzn. nie istnieją czytelne i powszechnie stosowane zasady i procedury potwierdzania efektów uczenia się, czyli kompetencji, przez odpowiednie instytucje, nie istnieją również powszechnie stosowane procedury zapewniania jakości. Potwierdzanie kompetencji ma miejsce przede wszystkim w: oświacie (obejmującej edukację ogólną i zawodową) i szkolnictwie wyższym.

Nie mamy w Polsce systemu rozpoznawania i potwierdzania kompetencji zdobywanych poza systemem szkolnictwa, co stanowi poważną barierę w podejmowaniu uczenia się przez dorosłych. Są jednak od tego wyjątki, jak np. mające długą i dobrą tradycję oraz jasne umocowanie prawne potwierdzanie kwalifikacji w rzemiośle. Jednakże najczęściej zdobywanie nowych kompetencji w toku pracy i poprzez uczenie się nieformalne nie może zostać potwierdzone certyfikatem.

Konsultacje społeczne prowadzone przez Instytut Badań Edukacyjnych

Polskie Ramy Kwalifikacji (PRK) mają wspierać wszystkich użytkowników systemu kwalifikacji: uczących się, instytucje edukacyjne i szkoleniowe, pracowników, pracodawców, a także doradców zawodowych. To, czy PRK stanie się ważny instrument wsparcia rozwoju osobistego, w dużej mierze zależy od zaangażowania wszystkich zainteresowanych w tworzenie, a potem funkcjonowanie całego systemu. Z tych właśnie powodów w projekcie dotyczącym Polskiej Ramy Kwalifikacji położono szczególny nacisk na konsultacje, w ramach których prowadzona jest debata społeczna.

Debata społeczna trwa od 16 lutego 2011 r. W debacie uczestniczą przedstawiciele różnych grup zawodowych i środowisk zainteresowanych PRK: przedstawiciele pracowników i pracodawców oraz innych instytucji rynku pracy, nauczyciele, wykładowcy, uczniowie i studenci, agencje zatrudnienia, a także instytucje na co dzień oferujące pomoc oraz wsparcie edukacyjne i szkoleniowe osobom poszukującym pracy.

Debata umożliwiła aktywny udział partnerów społecznych i pozwoliła im wpływać na kształt Polskiej Ramy Kwalifikacji. Wspólna praca nad modelem Polskiej Ramy Kwalifikacji odbyła się w trzech grupach tematycznych. W pierwszej rozmawiano o wymaganiach dotyczących wiedzy, umiejętności oraz kompetencji indywidualnych i społecznych na każdym z etapów kwalifikacji. Druga grupa dyskutowała nad procesem osiągania kwalifikacji opartym na efektach uczenia się, czyli ramach kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie. Trzecia grupa omawiała system potwierdzania efektów uczenia się oraz mechanizmy zapewniające jakość kwalifikacji dla wiarygodności edukacji i kwalifikacji w kraju i w Europie. Każda z grup spotkała się pięć razy. Podczas spotkań partnerzy społeczni wymieniali się uwagami, podsuwali pomysły i zastrzeżenia odnośnie elementów struktury tworzonych ram, problemów polskiego rynku pracy i edukacji. Prezentowano także dobre praktyki. Celem spotkań było wypracowanie wspólnego stanowiska, dyskusja nad potrzebami i zagrożeniami, jakie może nieść nowy system i wspólne szukanie rozwiązań dla wymienianych problemów.

Ostatnie spotkanie debaty odbędzie się 15 czerwca 2011 r. w Warszawie. Debata nie kończy jednak procesu konsultacji społecznych wokół nowego sposobu opisywania kwalifikacji. Odbywają się i będą odbywać spotkania i konferencje, które pozwolą na zapoznanie się z wypracowanym modelem PRK.

Podsumowanie debaty zawarte będzie w raporcie, w którym opisany zostanie przebieg dyskusji, sprawy uzgodnione i zdania odrębne (z możliwością załączenia stanowiska w sprawie).

Model Polskiej Ramy Kwalifikacji

Z punktu widzenia właściwie rozumianych celów edukacji najważniejsze jest, co człowiek wie, co potrafi i do czego czuje się zobowiązany w sprawach zawodowych, publicznych i w życiu osobistym, a nie to, czego i ile czasu uczono go w szkole lub na uczelni. Jednym słowem ważna jest wiedza, umiejętności i kompetencje osobiste, czyli efekty uczenia się.

- **wiedza** – zbiór faktów, zasad, teorii i praktyk powiązanych z dziedziną pracy lub nauki; teoretyczna lub faktograficzna;
- **umiejętności** – umysłowe (obejmujące myślenie logiczne, intuicyjne i kreatywne) oraz praktyczne (związane ze sprawnością i korzystaniem z metod, materiałów, narzędzi i instrumentów). Oznaczają zdolność do stosowania wiedzy i korzystania z know-how w celu wykonywania zadań i rozwiązywania problemów;
- **kompetencje personalne i społeczne** (inne) – udowodnione zdolności stosowania wiedzy, umiejętności oraz zdolności osobistych, społecznych lub metodologicznych, okazywane w pracy, nauce oraz w rozwoju osobistym; określają odpowiedzialności i autonomię.

Ten sposób rozróżniania i opisywania efektów uczenia się został uzgodniony po dyskusji ekspertów ze wszystkich krajów zajmujących się rozwojem europejskich ram kwalifikacji.

Osiem poziomów kwalifikacji

Polska Rama Kwalifikacji (PRK), podobnie jak Rama Europejska wyróżnia **osiem poziomów kwalifikacji**. Każdy z poziomów charakteryzowany jest przez deskryptory, czyli ogólne opisy wymaganego na każdym poziomie zakresu wiedzy, umiejętności i kompetencji.

Efekty uczenia się na każdym z kolejnych poziomów kwalifikacji różnią się od efektów z poziomów poprzednich (niższych). Są to wyraźne, różnice co do ilości i charakteru zdobytej wiedzy, stopnia złożoności/skomplikowania wymaganych umiejętności oraz poziomu samodzielności i zdolności do podjęcia odpowiedzialności za pracę/działanie/naukę swoją i/lub innych.

– W praktyce nie jest jednak tak, że ktoś, kto osiągnął poziom siódmy, czyli ma dyplom magistra, ma sumę wiedzy z poziomów od jeden do siedem – wyjaśnia ekspert IBE, dr Stanisław Sławiński, który opracował tabelę deskryptorów. – Magister bez specjalnych przygotowań mógłby nie zdać ponownie matury, bo zapomniał już z tego, czego uczył się w liceum. Ale bez przejścia przez te wszystkie etapy i osiągnięcia pełnej kwalifikacji na każdym kolejnym poziomie, nie osiągnąłby poziomu siódmego.

Deskryptory opisujące każdy kolejny poziom kwalifikacji są generyczne, co oznacza, że mają charakter ogólny. Jeśli więc pojawia się sformułowanie „uczący się posiada podstawową wiedzę w danej dziedzinie

nauki/pracy”, to dla każdej konkretnej dziedziny zawodowej trzeba będzie skonkretyzować, co w tej dziedzinie wchodzi w zakres „podstawowej wiedzy”. Jednym słowem Polska Rama Kwalifikacji to nie pełny opis wszelki możliwych kwalifikacji, ale zasada ich porządkowania. Każda dziedzina, branża będzie musiała wypełnić ramę swoją treścią, czyli od ogólnego zapisu „posiada podstawową wiedzę” przejść do konkretnego, co w tej dziedzinie oznacza podstawowa wiedza.

Deskryptory definiujące poziomy Europejskich Ram Kwalifikacji stanowią punkt odniesienia dla polskich deskryptorów, co pozwala na przejrzyste ukazanie odniesienia polskich poziomów kwalifikacji do ośmiu poziomów wyróżnionych w ramach europejskich.

Polskie deskryptory zostały podzielone na cztery grupy:

- deskryptory **uniwersalne**, które dotyczą efektów uczenia się na poszczególnych poziomach i odnoszą się do wszystkich rodzajów edukacji,
- deskryptory właściwe **dla edukacji zawodowej** (na poziomach 1-8). Są to standardy minimalnych efektów uczenia się wymaganych dla kwalifikacji w poszczególnych zawodach i dzisiaj nie są określone. Będą ustalane z uwzględnieniem poziomu, do którego przypisana będzie dana kwalifikacja przy czynnym udziale przedstawicieli poszczególnych branż i środowisk zawodowych. Standardy powinny zostać określone w odpowiednich przepisach;
- deskryptory właściwe **dla edukacji ogólnej** (na poziomach 1-4 czyli od szkoły podstawowej do matury) znajdują odzwierciedlenie w podstawie programowej kształcenia ogólnego, która od września 2009 r. zaczęła obowiązywać w pierwszych klasach szkoły podstawowej i gimnazjum, a w kolejnych latach wejdzie do użytku w klasach programowo wyższych. W konsekwencji od 2012 roku w oparciu o ten dokument odbywać się będą sprawdziany pod koniec szkoły podstawowej oraz egzaminy gimnazjalne, a od 2015 roku także matura;
- deskryptory właściwe **dla edukacji wyższej** (poziomy 5-8, przy czym poziom ósmy to doktorat). W tej kategorii mamy dwie grupy deskryptorów. Pierwsza, która wymaga jeszcze sprecyzowania, bo dotyczy bardziej wyrazistego różnicowania charakteru nabytych w toku studiów kwalifikacji ze względu na ich nachylenie bardziej lub mniej zawodowe, naukowo-badawcze, dydaktyczne itp. Druga to deskryptory dziedzinowe dla ośmiu obszarów edukacyjnych, wprowadzone do systemu poprzez nowelizację ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym.

Kwalifikacje pełne i częściowe

W proponowanym modelu Polskiej Ramy Kwalifikacji przyjmuje się założenie, że docelowo będzie się wyróżniać kwalifikacje „pełne” oraz kwalifikacje „częściowe” (zawsze przyporządkowane do określonego poziomu). Przy czym kwalifikacja, nie musi oznaczać zawodu, czasem na jeden zawód może się składać kilka kwalifikacji. Np. dekarz musi wiedzieć, jak położyć dach, ale mieć też kwalifikację w zakresie bhp.

Jeśli ktoś uzyskał na danym poziomie pełną kwalifikację, to znaczy, że może ubiegać się o kwalifikację pełną na wyższym poziomie. Może być tak, że ktoś będzie musiał uzyskać kilka kwalifikacji częściowych, czyli kilka dyplomów, by osiągnąć pełną kwalifikację.

Każda pełna kwalifikacja będzie miała określone minimalne wymogi co do wiedzy, umiejętności i kompetencji, które trzeba będzie spełniać, ale każda będzie też miała swoją „objętość” („rozmiar”). Czyli ktoś, kto ma już pełną kwalifikację na danym poziomie, może ją jeszcze udoskonalać, czyli zwiększać jej objętość. Nie każdy bowiem efekt uczenia się musi od razu oznaczać zmianę poziomu kwalifikacji i nie każdemu procesowi uczenia się towarzyszy dążenie do zmiany poziomu. Jednym słowem, nie każdy ucząc się musi od razu dążyć do doktoratu, natomiast ważne jest, by ktoś, kto uczy się przez całe życie, mógł wykazać jakimś certyfikatem, że stał się np. doskonałym stolarzem. „Objętość” kwalifikacji określana będzie np. przy pomocy punktów ECTS¹.

¹ **European Credit Transfer System (Europejski System Transferu Punktów)** – procedura opracowana przez Komisję Europejską, dzięki której student może „przeliczyć” studia krajowe i zagraniczne na program realizowany w macierzystej uczelni. Punkty ECTS odzwierciedlają wkład pracy, jaki musi włożyć student, by zaliczyć jakiś przedmiot.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

IBE

*kwalifikacje
po europejsku*

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Krajowy System Kwalifikacji

Dla wdrożenia i sprawnego funkcjonowania Krajowego Systemu Kwalifikacji – poza Polską Ramą Kwalifikacji – niezbędne będzie opracowanie: procedur zapewniania jakości kwalifikacji, potwierdzenia kompetencji uzyskanych na drodze formalnej, pozaformalnej i nieformalnej, systemu transferu i akumulacji osiągnięć poza edukacją wyższą, akredytacji instytucji szkoleniowych i innych.

Więcej na temat kwalifikacji na stronie internetowej: www.kwalifikacje.org.pl

Instytut Badań Edukacyjnych

ul. Górczewska 8, 01-180 Warszawa | tel.: +48 22 241 71 00 | krkbiuro@ibe.edu.pl | www.ibe.edu.pl